

SRŽNE ODLIKE **BEZBEDNOSNE ZAMISLI** SRBIJE

Miroslav Hadžić

BCBP

Mart 2021. godine

Sržne odlike bezbednosne zamisli Srbije

Miroslav Hadžić

Bezbednosna zamisao Republike Srbije je izložena u Strategiji nacionalne bezbednosti¹ (u daljem tekstu: SNB), koju je krajem 2019. godine usvojila Narodna skupština.² Reč je o opštem (političkom) aktu³ koji izlaže, razlaže i obrazlaže na koji to način sadašnji vlastodržci vide i tumače, te kako i čime kane da zadovolje bezbednosne potrebe i Srbije i njenih žitelja.

Jamačno bi bilo korisno da je o sadržajima, nalazima i nalogima Strategije prethodno pregovarano u javnosti i ustanovama Srbije. Da je tako učinjeno verovatno bi porasli izgledi za postizanje šire javne saglasnosti oko sadržaja, svrhe i značenja Strategije. Ako ništa drugo, time bi možda bila pribavljena podrška dovoljnog broja mesnih građana (birača) za njeno oživotvorenje.⁴ Na stranu korist koju bi građani stekli da su imali priliku da javno zборе o bezbednosnim uslugama koje im pruža i/ili uskraćuje matična država.

Nema, uz to, dokaza da su naručioci i pisci SNB iskali od ovdašnjih naučnih ustanova da im predoče svoje nalaze o bezbednosnim potrebama i interesima Srbije i njenih žitelja, te o osobenostima njene unutrašnje bezbednosne dinamike, ili o prirodi veze između procesa u Srbiji i onih u njenom bližem i daljem okruženju.⁵ Umesto toga, Strategiju su i ovog puta sročili službenici Ministarstva odbrane, dok je ona u skupštinsku proceduru ušla bez šire javne i stručne rasprave.⁶

Treba ipak priznati da su njeni, inače neznani, tvorci imali težak i složen zadatak. Od njih je zahtevano da sroče smislenu strategiju bezbednosti iako Srbija još uvek nema strategiju svog razvoja niti spoljnopoličku strategiju. Narečeni su pisci otud bili prinuđeni da, po meri svog (ne)znanja i ličnih uverenja, nagađaju o tome kuda se to Srbija zaista uputila, te gde bi i kako u (za)dati okoliš htela da je smesti sadašnja vlast. Ne čudi onda što je SNB oblikovana kao nadomestak za nedostajuće strateške putokaze. Ona je, štaviše, proglašena za prvotno izvoriste načela i uputa za unutrašnju i spoljnu politiku Srbije, kao i za (pre)uređivanje njenog pravnog i političkog poretka.⁷

1 Pošto Ustav ne nalaže izradu SNB, to je naknadno učinjeno Zakonom o osnovama uređenja službi bezbednosti Republike Srbije, Službeni Glasnik RS, br. 116/07 i 72/12

2 "Službeni glasnik RS", broj 94 od 27. decembra 2019.

3 Iz nadležnosti Narodne Skupštine, Ustav Republike Srbije, čl. 99 t. 7., JP Službeni list SRJ, Beograd, 2006.

4 Jer „koncept totalne odbrane“ (SNB, pododeljak 4.1., str. 9, op. izvor) se, pored drugog, jedino može ozbiljiti uz dragovoljno učešće svih građana Srbije

5 To je mogla, na primer, da učini Narodna skupština jer je u njenoj isključivoj nadležnosti usvajanje SNB. Isto je to mogla da organizuje i Vlada budući da je ovlašćena i dužna da Skupštini predloži SNB. Ne bi bilo ikakve štete ni da je prethodno istraživanje naručio Savet za nacionalnu bezbednost.

6 Ministarstvo odbrane je organizovalo tri javne rasprave, ali je odbacilo sve primedbe i predloge za poboljšanje teksta Strategije, vidi: Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije, http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/javna%20rasprava/strategije/Izvestaj%20o%20spovedenoj%20javnoj%20raspravi%20za%20nacrt%20SNB.pdf, pritupljeno 2. marta 2021.

7 Na to upućuje i stav po kome „Strategija nacionalne bezbednosti predstavlja polaznu osnovu za izradu drugih strateških i doktrinarnih dokumenata, dokumenata javnih politika i normativno-pravnih akata u svim oblastima društvenog života i funkcionisanja državnih organa i institucija, radi očuvanja i zaštite bezbednosti građana, društva i države.“, SNB RS, Uvod, stav 8, op. izvor

Korisno je, uprkos tome, ispitati da li ovaj uradak ima barem sve potrebne osobine da bi opravdao status smislenog koncepta bezbednosti. Ovo tim pre, jer su njegovi pisci namerni bili da domaćoj i stranoj javnosti podastru celovitu zamisao nacionalne bezbednosti Srbije.⁸ Ovde se zato htelo saznati šta to prosečnom domaćem čitaocu SNB kazuje zašto je i kako sve to ugrožena njegova bezbednost. Potom, i ko sve to, na koji način, čime i po kojoj ceni njemu i državi u kojoj živi pribavlja bezbednost. U tom su cilju nosivi sadržaji i sržni iskazi SNB kratko razmotreni po svakom od pokazatelja smislenosti, celovitosti, unutrašnje skladnosti i opstojnosti bilo kog, pa i državnog, koncepta bezbednosti.⁹

Bezbednost za koga?

Strategija donosi podužu listu svega onog što i svih onih koje Srbija hoće da zaštiti od raznih ugroza. Glavni objekt odsudne zaštite jeste Republika Srbija iliti država pod tim imenom.¹⁰ Uz nju je pridodat srpski narod „gde god on živi“, pa se zaštita njegovog „kulturnog, verskog i istorijskog identiteta“ smatra jednim od uslova za opstanak Srbije.¹¹ Pod zaštitu su tom zgodom stavljene i, doduše neimenovane, nacionalne manjine. Iz teksta, međutim, nije jasno da li je tu reč o zaštiti brojnih manjina u Srbiji, ili možda samo o Srbima i njihovim skupinama u rasejanju kao tamošnjoj manjini. Zaštitu Srbije ujedno uživaju „mir i stabilnost u regionu i svetu“.¹²

Nisu, dabome, zaboravljeni pojedinačni odnosno zajednicom okupljeni građani Srbije. Njihova se zaštita, međutim, najvećma i samo usputno pominje u sklopu govora o bezbednosti države i nacije. Istine radi, gde god je bilo prilike zaštita je građana dodata uz zaštitu države, ali je naglasak uglavnom na potonjem referentnom objektu. Tako se, na primer, „unutrašnja stabilnost i bezbednost“ kane postići unapređenjem „bezbednosti građana, države i društva“.¹³ Ništa bliže pritom nije kazano o sadržaju, dimenzijama, sastojcima te pokazateljima i merilima bezbednosti građan(in)a. Ništa čudno, jer SNB nema ijedan stav ili (pod)odeljak koji bliže obrazlaže obećanu brigu države za bezbednost svojih građana. Strategija, nadasve, propušta da uoči i izrekom potvrdi sržnu vezu između bezbednosti države (i nacije) i bezbednosti svakog njenog žitelja. Odnosno, ona je izbegla da jasno saopšti i naglasi kako država Srbija može biti bezbedna, ne samo trenutno već i u konačnici, samo onoliko koliko je bezbedan svaki njen građanin.

8 „Ovim javnim dokumentom se domaćoj i međunarodnoj javnosti predstavljaju osnovna strateška opredeljenja Republike Srbije u oblasti nacionalne bezbedosti“, SNB RS, Uvod, stav 9, op. izvor

9 Ovde su korišćeni pokazatelji koje je u teorijskoj raspravi o konceptu bezbednosti predočio David A. Baldwin, *The Concept of Security*, Review of International Studies (1997), 23, 5-26

10 Uporedi: SNB, Uvod, stav 2, op. izvor

11 Uporedi: SNB RS, odeljak 3., stav 5., op. izvor

12 Isto, stav 6.

13 Uporedi: SNB, pododeljak 4.2., stav 7, op. izvor

Za koje vrednosti?

Veoma je izdašna lista vrednosti čijoj je zaštiti, po slovu Strategije, posvećana država Srbija. Zorno je, ipak, da jedne te iste vrednosti u nekim od (pod)odeljaka SNB nose različite oznake, te da je i njihov ukupan broj promenljiv.¹⁴ Da bi bile otklonjene moguće nedoumice u tekst je uveden, sveobuhvatni ali i razdeljujući, pojam „osnovne nacionalne vrednosti“. Potom su među njih, bez ikakve razrade i dodira sa zbiljom ovovremenske Srbije, uvrštene takoreći sve opštečovečanske vrednosti: „sloboda, nezavisnost, mir, bezbednost, demokratija, vladavina prava, socijalna pravda, ljudska i manjinska prava i slobode, jednakost i ravnopravnost građana, tolerancija, transparentnost, solidarnost, rodoljublje i zdrava životna sredina.“¹⁵

Istom je ustvrđeno da ove vrednosti jedino mogu biti zaštićene „ostvarivanjem nacionalnih interesa“. Prvenstvo među ovima pripada očuvanju „suverenosti, nezavisnosti i teritorijalne celovitosti“, odnosno „unutrašnje stabilnosti i bezbednosti“ Srbije. Uz to odmah ide „očuvanje postojanja i zaštita srpskog naroda gde god on živi (...)“. Našlo se mesta i za „očuvanje mira i stabilnosti u regionu i svetu“. Istu važnost imaju „evropske integracije i članstvo u EU“, kao i „ekonomski razvoj i ukupni prosperitet“, odnosno očuvanje „životne sredine i resursa“ Republike Srbije.¹⁶

Zaštićene vrednosti Strategija, inače, izrekom ne rangira po važnosti. Ipak, uvođenjem kategorije „osnovne nacionalne vrednosti“ ona daje priliku sadašnjim i budućim vlastodržcima da spram svojih potreba, a u ime navodnog postizanja i/ili zaštite nacionalnih sve ostale vrednosti i interese društva i građana skrajnu, pa ih time i liše delatne državne zaštite. Ne treba stoga prevideti štete koje mogu nastati, ili su već na delu, zbog dnevnopolitičkog i/ili proizvoljnog određivanja broja, sadržaja, opsega, značaja i prvenstva vrednosti koje se hoće štititi.¹⁷ Na to izravno upozorava činjenica da u ovoj zamisli bezbednost pojedinca građanina nije izrekom vrednost ni po sebi niti za sebe, pa njeno postizanje i očuvanje ne slovi kao zaseban nacionalni interes.

14 Srbija je, tvrdi se, privržena „opštim civilizacijskim i moralnim vrednostima“ ali poštuje i svoju „državotvornu tradiciju“. Iz tih pak izvora izniče njena posvećenost „vladini prava, socijalnoj pravdi, demokratiji, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama, ekonomskom napretku, kooperativnoj bezbednosti i svestranoj međunarodnoj saradnji.“, Uvod, stav 3.; Njima su potom pridodate „jednakost i ravnopravnost građana, tolerancija, transparentnost, solidarnost, rodoljublje i zdrava životna sredina.“, Odeljak 3., stav 1., SNB, op.izvor

15 SNB, Odeljak 3., stav 1., op. izvor

16 Isto, stav 2., op.izvor

17 Na to iskušanje je još 1952. upozorio A. Wolfersa rečima da „kada političke formule kao što je „nacionalni interes“ ili „nacionalna bezbednost“ steknu popularnost potrebno ih je proveravati s posebnom pažnjom. One ne moraju imati isto značenje za različite ljude. One čak ne moraju imati ikakvo precizno značenje. „Nacionalni interes“ na veoma neodređen i uopšteni način (...) sugerise da je politika oblikovana tako da promoviše zahteve koji se rađe pripisuju naciji nego pojedincu, subnacionalnoj grupi ili ljudima u celini.“, Arnold Wolfers, „National Security“ as an Ambiguous Symbol, u: International Security, Volume I, Barry Buzan and Lene Hansen (eds), SAGE Publications, London, 2007, str. 15 (prevod M.H.)

Koliko bezbednosti?

Strategija samo ponegde i to izokola nagoveštava koliko je bezbednosti potrebno Srbiji i njenim žiteljima. O tome svedoči već njen početni stav po kome bezbednost „Republike Srbije jeste objektivno stanje zaštićenosti njenih nacionalnih vrednosti i interesa od svih oblika ugrožavanja, te subjektivni osećaj bezbednosti građana.“¹⁸

Iz ovog stava čak ni dobrohotni čitalac ne može da dokuči o kojoj je količini bezbednosti stvarno reč. Ovo tim teže, jer Strategija ne sadrži čak ni okvirnu (pr)ocenu sadašnjeg stanja bezbednosti u Srbiji. Truizmu uprkos, valja podsetiti da strateška projekcija koja ne polazi od zatečenog stanja bezbednosti date države, nužno okončava kao skup olakih obećanja i nedostižnih ciljeva. Izostanak prikaza, makar i ezopovskog, sržnih odlika i manjkavosti bezbednosnog sistema i politike Srbije otud uveliko osporava valjanost i strateški domet ovog uratka. Nije sasvim isključeno da njegovi autori, zarad odašiljanja pozitivne slike o snazi i spremnosti Srbije, nisu hteli i/ili smeli čak ni da naznače a kamoli obelodane kritične tačke i glavne nedostatke bezbednosne politike i prakse onih koji njom sada vladaju.

Iz SNB se, isto tako, ne može saznati koliko je bezbednosti potrebno žiteljima Srbije da bi se subjektivno osećali zaštićenim, ili barem ne akutno ugroženim. Mada se iz drugih izvora može uvek nešto više doznati o tome koliku i kakvu to bezbednost od svoje države ištu i očekuju njeni podanici.¹⁹

Ova Strategija ne kaže čak ni kojom se količinom bezbednosti mogu „objektivno“ zaštititi nacionalne vrednosti i interesi Srbije. Ona ujedno prenebregava sklonost svih njenih vladara da (svoju) državu i vladajući poredak štite na uštrb drugih potreba i interesa društva i građana. Odnosno, da pri raspodeli javnih resursa i dobara, a napose budžeta, zaštiti države i svog režima unapred daju prednost spram ulaganja, na primer, u ekonomiju, kulturu, obrazovanje, zdravstvo ili očuvanje životnog okoliša.

Strategija, isto tako, ne otkriva po kom se postupku i kojim to aršinima meri i utvrđuje stanje „objektivne zaštićenosti“. Odsustvo vojne agresije može, na primer, biti situacioni dokaz da Srbija nije spolja radikalno ugrožena. Ali, to ne jemči da su brojne druge vrednosti, interesi i dobra zajednice i njenih pripadnika zaista zaštićeni. Na stranu što stepen, navodno objektivne, (ne)zaštićenosti vazda utvrđuju konkretni ljudi u obličju čelnih dužnosnika, čiji je pak sud po pravilu u čvrstoj vezi sa njihovim, subjektivno konstruisanim, doživljajem (ne)ugroženosti ne samo države i nacije već i svoje vlasti i moći.

¹⁸ Uvod, stav prvi, SNB, op. izvor; reč je inače o parafrazi stava iz navedenog članka A. Wolfersa, uporedi: op. izvor, str. 17

¹⁹ Ulazne podatke za to, pored ostalog, nude nalazi istraživanja stavova građana Srbije o stepenu svoje (ne)bezbednosti BCBP, vidi: <https://bezbednost.org/publikacija/poverenje-gradjana-srbije-u-bezbednosne-i-pravosudne-institucije-bezbednosni-barometar-na-zapadnom-balkanu/>, pristupljeno 2.marta 2021.

Moglo bi se ipak reći da opstanak države Srbije²⁰ jeste za Strategiju presudno merilo spram koga treba izračunavati količinu neophodne bezbednosti. A tamo gde i kad vlastodržci proglase, sa razlogom ili bez njega, da je ugrožen opstanak date države i/ili nacije nijedna se količina bezbednosti ne smatra dovoljnom. Tada, kao u slučaju Srbije tokom poslednjih trideset godina, centralni moćnici lako i rado – uz podršku, dakako, dovoljnog broja njenih žitelja – uvode specijalne mere koje im, uz ostalo, dozvoljavaju unutrašnju i/ili spoljašnju zloupotrebu državne sile i prinude.

Od kojih pretnji?

Sudeći po tekstu SNB Srbija i njeni građani su trajno izloženi snažnom dejstvu brojnih i raznorodnih bezbednosnih ugroza. Ukupno ih je poimence navedeno devetnaest, da bi im na kraju bili dodati i drugi, mada neimenovani, „izazovi, rizici i pretnje“.²¹ Oslonac je za ovakvu procenu pak građen na prethodno iznetim, često površnim i neretko međusobno oprečnim, nalazima o glavnim odlikama strateškog – globalnog i regionalnog – okruženja Srbije.²² Vidna je stoga visoka sličnost između ugroza po globalni svet, Evropu (EU) i Jugoistočnu Evropu i onih na čijem je udaru Srbija.²³

Zbog toga se u vrhu liste ugroza Srbije takođe nalaze, uz male varijacije ali neopozivo, terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje, etnički i verski ekstremizam, organizovani kriminal, masovne ilegalne migracije, epidemije i pandemije zaraznih bolesti, energetska zavisnost, elementarne nepogode, klimatske promene te loše posledice razvoja savremenih tehnologija.²⁴ Na spisku su se, istine radi, našle i neke ugroze lokalnog porekla i dometa, kao što su „problemi ekonomskog“ i „demografskog“ razvoja Srbije, te „obaveštajna delatnost stranih subjekata“ i „narkomanija“. Utehe radi, na početku je zabeležno da je „oružana agresija na Republiku Srbiju u narednom periodu malo (je) verovatna“, mada se ona ipak „ne može u potpunosti isključiti.“²⁵

Bezbednosnu posebnost Srbije Strategija ističe jedino povodom „Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija“, jer iz nje pristižu tri udarne ugroze: „separatističke težnje“, „protivpravno jednostrano proglašena nezavisnost“ i „oružana pobuna“.²⁶ Ove su ugroze pritom, a u skladu sa odbijanjem Srbije da prizna nasilno otcepljenje KiM, označene kao procesi koji su još uvek u toku i/ili kao akti čija je konačna materijalizacija još uvek upitna.

Iako rabe sintagmu „izazovi, rizici i pretnje“ pisci Strategije nisu znali ili hteli da izcrtaju jasne granice između tih ugroza, niti da primenom jasnih merila utvrde stepena njihove opasnosti po bezbednost Srbije i njenih žitelja. Ali, oni su zato pažljivo prikrili i/ili

20 Uporedi: Odeljak 3., SNB, op. izvor

21 Uporedi: Odeljak 2., SNB, op. izvor

22 Vidi: Odeljak 1., SNB, op. izvor

23 „etnički i verski ekstremizam, terorizam, organizovani kriminal, proliferacija oružja za masovno uništavanje, ilegalne migracije, hibridne pretnje, sajber pretnje, ograničena raspoloživost prirodnih resursa uključujući vodu, hranu, energente i sirovine, kao i promena klime i degradacija prirodne okoline“, Odeljak 1., treći stav, op. izvor,

24 Uporedi: Odeljak 2., SNB, op. izvor

25 Odeljak 2., stav 3., SNB, op. izvor

26 Vidi: Odeljak 2., stavovi 4,5 i 6., op. izvor

skrajnuli važne unutrašnje ugroze, poput organizovanog kriminala i korupcije. Usput su, na primer, naglašavajući prekograničnu narav rečenog kriminala pokušali da između redova poreknu njegova obilna domaća izvorišta te odreknu odgovornost domaće političke klase za njegovo bujanje.

Po istoj su mustri „nasleđeni problemi iz prošlosti, istorijske protivrečnosti, kao i posledice sukobljavanja naroda i država na prostoru jugoistočne Evrope“²⁷ završili kao usputna opaska lišena bliže vremenske, prostorne i događajne određenosti. Strategija stoga gromko čuti o YU ratovima i ratnom prtljagu Srbije (SRJ), kao i o ratnom poreklu brojnih unutrašnjih pretnji po bezbednost njenih građana i rodne im države. Ne čudi stoga što u SNB nema ikakvih iskaza ni o bezbednosnim posledicama neuspešnog demokratskog preobražaja postratne Srbije.

Kojim sredstvima?

Projektovana politika nacionalne bezbednosti Srbije²⁸ je centrirana i organizovana oko zaštite takozvanih osnovnih interesa. Najpre su za svaki od tih interesa utvrđeni zasebni ciljevi i zadaci koje treba dostići i ispuniti da bi se osigurala njihova pojedinačna i/ili skupna zaštita. Istom je nabrojano kojim to sredstvima i postupcima Srbija i njena vlast nameravaju da štite rečene interese. U prilog tome Strategija izlaže niz, međusobno povezanih i nadopunjujućih, sredstava i postupaka koje će koristiti tvorci i izvršioci bezbednosne politike Srbije.

Vidno je da Strategija tom zgodom ne izdvaja niti favorizuje ijedan postupak odnosno sredstvo. Umesto toga, u njenom 5. odeljku je predviđena simultana upotreba raznovrsnih sredstava i različitih postupaka – počevši od vojnih i odbrambenih, pa preko spoljnopoličkih i diplomatskih sve do ekonomskih, socijalnih, demografskih, kulturnih, identitetskih, ekoloških i tako redom. Dok bi izbor i kombinacija sredstava i postupaka trebalo da budu primereni naravi i osobenostima svakog nacionalnog interesa. Tako je, na primer, izražena spremnost Srbije da radi očuvanja „mira i stabilnosti u regionu i svetu“ unapredi i ojača svoju saradnju sa važnim međunarodnim organizacijama – od UN i OEBS pa preko NATO i njegovog programa Partnerstvo za mir sve do Organizacije dogovora o kolektivnoj bezbednosti (ODKB).²⁹ Kao što je najavljeno da će radi zaštite suverenosti, nezavisnosti i teritorijalne celovitosti Srbije uvesti „totalnu odbranu“ u čijem se jezgru nalazi vojska.³⁰ Znakovito je da tom zgodom nije bliže razložena niti obrazložena vojna neutralnost Srbije. Tim čudnije, jer je navodno reč o strateškoj rešenosti sadašnjih vlastodržaca da državu štite osloncem na sopstvene snage, kao i da zadrže pravo da u skladu sa tim sami biraju s kim će, zašto, kada, kako i koliko bezbednosno sarađivati.

27 Uporedi: Odeljak 1, stav 19., SNB, op.izvor

28 Koja se sprovodi „preduzimanjem sveobuhvatnih i usklađenih mera u različitim oblastima društvenog života“, čime se stvaraju „osnove za jedinstven, usklađen i celovit odgovor Republike Srbije na izazove, rizike i pretnje.“, Odeljak 4., stav prvi i drugi, SNB, op. izvor

29 Uporedi: pododeljak 4.4, SNB, op. izvor

30 Vidi: pododeljak 4.1, SNB, op. izvor

Strategijom je, dakle, jasno iskazana spremnost sadašnjih posednika vlasti da Srbiji pribave i osiguraju bezbednost korišćenjem svih raspoloživih sredstava i postupaka. Najavljena je ujedno rešenost da se zarad uvećanja bezbednosnih snage i sposobnosti Srbije preduzmu brojne i različite mere u svim oblastima društvenog života i područjima delovanja države. U skladu sa tim je onda projektovan sveprožimajući sistem nacionalne bezbednosti u čijem se zahvatu, izravno ili posredno, nalaze svi društveni subjekti, uključujući i svakog pojedinačnog građanina.³¹ U Strategiju je, povrh toga, unet stav da „predsednik Republike izražava državno jedinstvo u upravljanju sistemom nacionalne bezbednosti“.³² Mada je reč o parafrazi člana 111. Ustava Republike Srbije, ovim se hteo stvoriti politički osnov za protivustavno i nezakonito proširivanje delokruga i nadležnosti Vučić Aleksandra, sadašnjeg predsednika Republike.

Po koju cenu?

Izvan je ikakve pažnje Strategije sadašnja i buduća cena koštanja željene (obećane) bezbednosti ovdašnje države, društva i građana. Jedino je rečeno da će za sprovođenje SNB biti iz budžeta osigurano „adekvatno finansiranje sistema nacionalne bezbednosti u skladu sa potrebama i mogućnostima Republike Srbije“.³³ Nije stoga isključeno da su pisci SNB privrženi shvatanju po kome bezbednost države, onako kako je tumače vlastodržci, nema cenu odnosno da nijedna cena za njeno pribavljanje nije previsoka. To pak u konačnici vrlo lako može da znači da je sadašnja vlast spremne da zarad (svoje) bezbednosti žrtvuju neke druge, ništa manje važne i neophodne vrednosti, poput još nedosegnete demokratije i/ili ljudskih prava i sloboda ovdašnjih građana.

Za koji period?

Važenje SNB nije vremenski oročeno niti je naznačeno kada bi Vlada i/ili Skupština Srbije trebalo da je preispitaju, nadopune i unaprede, ili da možda izrade i usvoje drugačiju zamisao. Istine radi, u nekoliko je navrata naznačeno da nalazi i nalozi Strategije mogu biti menjani ako tu budu nametale promene bezbednosne dinamike u bližem i daljem okruženju, te ako dođe do znatnih izmena u naravi, broju i snazi ugroza kojima je izložena Srbija.

³¹ Vidi: Odeljak 5., SNB, op.izvor

³² SNB, pododeljak 5.1.1., stav 4, op. Izvor

³³ Vidi: Odeljak 6, poslednji stav, SNB, op. izvor

Kad se na kraju preberu stečeni uvidi u odlike SNB Srbije izniče nekoliko svodnih nalaza. Reč je, dakle, o uratku koji samo između redova rabi prošireni koncept bezbednosti. No, i tad selektivno i bez da ga izvodi do ljudske bezbednosti kao njegove krajnje konsekvence. Strategijom se prvotno hoće iskazati navodna posvećenost Srbije i njenih današnjih gospodara svekolikom miru i zaštiti univerzalnih vrednosti. U svet se ujedno odašilje slika o njihovoj hinjenoj privrženosti demokratiji i udruženom postizanju globalne bezbednost. O istom su trošku naglašeno istaknute bezbednosne sposobnosti Srbije i njene sadašnje vlasti. Opravdano je stoga ustvrditi da je rečena SNB pre svega namenjena međunarodnoj i komšijskoj javnosti.

Međutim, ova je projekcija najvećma sazdana od bezbrojnih najava svega onog što će Srbija i njena vlast u vremenu budućem (možda) uraditi za dobrobit mesne države i nacije, te za sigurnost svojih građana, kao i za unapređenje bezbednosti Jugoistočne Evrope i vascelog sveta. Pošto vrvi od opštih mesta, visokoparnih ideala i ciljeva, a napose jer je lišena temeljnih uvida u unutrašnju bezbednosnu dinamiku, ova bi Strategija mogla, bez veće greške, važiti i za bilo koju drugu državu uporedivu sa Srbijom. Naime, ako bi iz njenog teksta bilo uklonjeno onih nekoliko izravnih izreka o Kosovu i Metohiji teško da bi iko prepoznao da je tu reč o ovdašnjoj i sadašnjoj Srbiji.

Razložno je stoga upitati čemu služi ovako sročena SNB. Istine radi, ona bi čak i u datom obliku mogla biti polazište za vođenje bezbednosne politike na polzu države Srbije i njenih žitelja, odnosno ona tome ne bi bila ikakva prepreka. Glavni je problem, međutim, u tome što Strategija centralne moćnike Srbije ne obavezuje previše niti je oni, uprkos Ustavu i zakonu, moraju striktno poštovati i primenjivati. To tim manje, jer poslanici Narodne skupštine, ne samo u sadašnjem sazivu, uredno izbegavaju da koriste svoje nadležnosti i ovlašćenja kako bi državne čelnike primorali da bezbednosnu politiku Srbije oblikuju i praktikuju u skladu sa utvrđenim strateškim načelima i ciljevima. Na stranu to, što i jedni i drugi hotimično previđaju činjenicu, potvrđenu predašnjim i skorašnjim nasleđem, da Srbija i njeni žitelji do održive bezbednosti mogu jedino stići uz poštovanje temeljnih uzusa demokratskog poretka.

Zatečenim i zatočenim građanima zato ni Strategija niti Skupština ne jemče da će ih postupajuća vlast učinkovito i delotovorno zaštititi od unutrašnjih i/ili spoljašnjih ugroza. Trenutna je vlast, povrh toga, ovim uratkom sebi zgotovila uporište za neposustajno strašenje građana Srbije. Da bude teže, stečena moć ovdašnjim vlastodržcima dozvoljava da slovo i duh SNB, kad god im to pritreba, tumače i primenjuju situaciono i/ili proizvoljno. Utoliko je i ova Strategija³⁴ sačinjena u krajnjoj liniji po meri dnevopolitičkih potreba i interesa sadašnjih vlastodržaca. Ovo tim više, jer množina njenih uopštenih iskaza Vučić Aleksandru i njegovim skutonošama unapred daje pokrće za različite, pa i oprečne bezbednosne poteze i poduhvate.

34 Analizu odlika prethodne SNB, upriličine tokom vladavine Koštunice i Tadića, vidi u: Miroslav Hadžić, Uskraćena bezbednost, Službeni glasnik i Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2014, 2. i 3. poglavlje, str. 25-84.

www.bezbednost.org